

ОЦІНКА ЗАБОРГОВАНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ОБЛІКОВИХ ДАНИХ

Фінансові ресурси, матеріальну основу яких складають кошти, мають тимчасову цінність, що згодом може змінюватися. Купівельна спроможність грошей згодом піддається значним змінам. Отже, якщо у підприємства є право на одержання чи погашення зобов'язань у майбутньому, то поточна вартість таких активів чи зобов'язань не буде дорівнює їхній номінальній величині.

Розглядаючи дебіторську і кредиторську заборгованість, необхідно щоб вона була не тільки обґрунтована економічно і юридично класифікована в обліку, але і правильно оцінена, з урахуванням зміни поточної вартості коштів.

Головна умова оцінки дебіторської і кредиторської заборгованості полягає в тому, що боргові зобов'язання варто враховувати в сумі засобів, необхідних для їхнього покриття, тобто відшкодування. Оцінка є важливим елементом бухгалтерського обліку як відповідно до українських так і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності.

Основна проблема обліку зобов'язань, пов'язана з вибором варіанта їхнього трактування. У теорії зобов'язань мають місце три трактування: економічне, бухгалтерське, юридичне, і, останнім часом, виділяють змішане.

Юридична оцінка зобов'язань. Юридична чи правова оцінка зобов'язань визначається принципом номіналізму. Його зміст достатньо ясно охарактеризував учений Л.А. Лунц, який писав, "що предметом зобов'язання в юридичному змісті "є не відома абстрактна цінність, а грошові знаки у визначеній сумі рахункових одиниць. Зміни в купівельній силі грошей, з дня зключення договору, не змінюють суми боргу; зміни ці не впливають на платоспроможність грошей, що завжди визначається "за номіналом".

З даного правила випливає, що юридична оцінка зобов'язань не піддається впливу ніяких економічних факторів, таких, як інфляція та упущений в зв'язку з відстрочкою платежу прибуток. Таким чином, юридична оцінка зобов'язань виражається або в сумі ціни угоди, визначеної сторонами (зобов'язання підставою яких є договір), або в сумах, обумовлених законом (зобов'язання підставою яких є закон), або в сумах відшкодування збитку, визнаних пасивною стороною чи зобов'язання присуджених судом (зобов'язання, підставою яких є делікт).

Економічна оцінка зобов'язань. Економічний підхід визначає інші правила оцінки зобов'язань суб'єктів, побудовані на принципі тимчасової цінності грошей. Розрахунок оцінної величини тут припускає або розрахунок "сьогоднішньої" суми в "завтрашніх" грошах - це так названа процедура нарощення, або розрахунок "завтрашньої" суми в "сьогоднішніх" грошах - дисконтування. Даний підхід дозволяє побачити, на скільки за період з дати виникнення зобов'язання до дати його погашення знеціниться належна до одержання сума. Знецінення грошей у часі щодо діяльності конкретного суб'єкта, визначається двома факторами: інфляцією і відсотком прибутку. Отже, чим більше термін з моменту виникнення зобов'язання до моменту його погашення, тим більше зобов'язання знецінюється і тим менше його економічна оцінка.

Бухгалтерська оцінка зобов'язань. В даний час бухгалтерські нормативні документи в якості основи облікової оцінки зобов'язань визначають юридичний принцип номіналізму. З цього випливає, що дебіторська і кредиторська заборгованості повинні відобразитися в бухгалтерській звітності в сумах, що належать до одержання чи платежу на конкретний момент часу відповідно до договору, закону чи оцінці делікту. Однак, щодо дебіторської заборгованості дане правило в силу вимоги пріоритету змісту над формою коректується поправкою, що враховує імовірність погашення зобов'язань у повному обсязі. Це виражається в правилі, відповідно до якого підприємства повинні створювати резерви по сумнівних боргах. Поряд з вимогою пріоритету змісту над формою нарахування резерву по сумнівних боргах - це прямий наслідок вимоги принципу обачності. Облікова політика повинна забезпечувати більшу готовність до визнання в бухгалтерському обліку витрат і зобов'язань, чим можливих доходів і активів, не допускаючи створення прихованих резервів.

Бухгалтерська концепція заснована на одержанні повної, достовірної й обґрунтованої інформації про майно і зобов'язання в грошовому вимірі. Основною метою бухгалтерської оцінки є створення умов для об'єктивного обчислення фінансових результатів діяльності організації. Отже, найбільшою мірою цій концепції відповідає історична чи первісна (фактична) вартість об'єкта. У бухгалтерському обліку перевага віддається первісній вартості. Останню також називають фактичною собівартістю, що в англомовній редакції відповідає історичній.